

จิตเดิมแท้มีสองใส จิตเดิมแท้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส

ใสจิตสองใสๆ ใสเรือนยอดของกิเลส พระนักปฏิบัติบอกว่ำนั่นนะคือนิพพาน

เมื่อก่อนเขาเกิดการโต้แย้งกันว่า จิตสองใสมันเป็นนิพพาน กับจิตสองใสเป็นนิพพาน มาเกิดทำไม เราว่านิพพานมันไม่เกิด นิพพานมาเกิดอีก มันเลยกลายเป็นสัพเพหระกันอยู่นี้ไง

ฉะนั้น เวลาเราพูดถึงความโลภ ความโกรธ ความหลง เรารู้ได้เพราะว่าโลภ คนมันก็รู้ว่าใครโลภ หลงก็รู้ว่าหลงแล้วมันทุกข์มันยาก เวลามันโกรธใครๆ ก็รู้ได้ แต่มันมาจากไหนมันไม่มีใครรู้ไง ถึงจะรู้มันก็ไม่รู้จักที่มาที่ไปไง

เราเทศน์เอง แล้วเราย้ำเอง

ฉะนั้น เวลาเราเทศน์เองย้ำเอง ให้เห็นว่า ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจริงมันเป็นบุคคล ๔ คู่ บุคคล ๔ คู่เวลาที่มันชำระล้างกิเลสตั้งแต่เริ่มต้น ตั้งแต่บรรลุนิพพาน สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิ้นพตปรามาต มันเล็กๆ คำว่า “เล็กๆ” เล็กๆ ในพระพุทธศาสนาไง

เวลาอนาถะ เวลาลูกสาว ลูกสาวเขาเป็นสภิกาคามี เวลาลูกสาวจะตาย พ่อไปเยี่ยมไง

“น้องชายๆ”

น้องชายก็บรรลุนิพพาน โสดาบันก็เป็นน้องชาย เป็นบุคคลคู่ที่ ๑ ใจ

บุคคลคู่ที่ ๒ เขาบอกว่า “น้องชาย”

อนาถะก็ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า เสียใจมากกว่าลูกสาวตายด้วยความหลง ด้วยความพรั้าเพื่อ

พระพุทธเจ้าบอก ไม่ใช่หรอก เขาพูดถูก เพราะว่าเขาอยู่สูงกว่าไง

เห็นไหม อนาถบิณฑิกเศรษฐีไง แล้วอนาถบิณฑิกเศรษฐี เวลาไปฟังเทศน์ของพระสารีบุตรไง พระสารีบุตรเทศน์ถึงความโลภ ความโกรธ ความหลง เทศน์ถึงอสุภะอย่างนี้

อนาถะบอก เสียใจมาก ทำไมญาติโยมไม่ได้ฟังธรรมอย่างนี้บ้างละ มีแต่นักปฏิบัติ มีแต่วงในได้ฟัง

แล้วพระสารีบุตรก็ไปรายงานองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าติเลย เธอสอนบุคคลต่างๆ อย่างนั้นหรือ ทำไมไม่สอนถึงเรือนยอด สอนถึงที่สุดเลย

ในพระไตรปิฎกนะ เวลาภาวนาเป็น เวลาท่านสนทนากันมันจับได้หมดนะว่าพูดถึงตรงไหน พูดถึงขั้นไหน ถ้ามันเป็นจริง

เรานี้อ่านพระไตรปิฎกสองรอบ เหตุที่อ่านพระไตรปิฎกเพราะหลวงตาพระมหาบัวท่านบอกว่าหลวงปู่มั่นท่านหรือคั่นคั่นคว่า พอหลวงปู่มั่นท่านหรือคั่นคั่นคว่า เพราะหลวงปู่มั่นเป็นพระปฏิบัติ พระป่า หลวงตาพระมหาบัวท่านเป็นนักศึกษา ท่านเรียนจบบาลีมาก่อน ท่านรู้

ฉะนั้น เวลาเราภาวนาแล้ว จะหลุดปาก เวลาเราภาวนาแล้วเราก็มาหรือคั่น อ่านหมดนะในพระไตรปิฎกนี่สองรอบ เพื่ออะไร เพื่อไม่ให้พวก ๙ ประโยค ๑๐ ประโยคมันมาหลอกกุ

เวลาพูดอะไร เวลาตอนที่หลวงตาตอนที่ว่าน้ำตาแตกๆ อาจารย์มหาภูฏ ๗ ๘ ประโยค เกือบ ๑๐ องค์มาได้กับเรา ว่าพระอรหันต์รับรองให้ได้ยังไง พระอรหันต์ ร้อยแปด

นี่พูดถึงว่าเวลาอ่านพระไตรปิฎก อ่านแล้วมันเข้าใจหมด เห็นหมดนะ

ฉะนั้นว่า เรือนยอดๆ เรือนยอดนั่นนะคือพญามาร เราได้หักลงแล้ว แล้วหักอย่างไร คนมันไม่รู้หรือก ไข่แค่ทำสมาธิยังทำไม่เป็นเลย

ไฉนผู้ถามก็เหมือนกัน “เรือนยอดของเรือนสามหลัง”

ไฉนก็ชี้ปาก ฟังชี้ปากไปแล้วไปปฏิบัติ แหม! หนุววงๆ อยากรู้จะเห็นเรือนยอด

อีกร้อยชาติ ไร้สาระ

โธ! แค่เห็นสติปัฏฐาน ๔ ยังทำไม่ได้เลย เห็นกิเลสยังรู้จักไม่ได้เลย แหม! จะเห็นเรือนยอดเดียว

ไฉนที่เขียนมามันเขียนมาซะ แหม! ถ้าจะเห็นเรือนยอดของกิเลสทำอย่างไร

เห็นเรือนยอดกิเลส มึงก็หลับตาลงสิ จักชุกฎาณนะ เวลามันเห็น มันเห็นที่ใจนูน

แล้วเห็นอย่างไร จะรู้ได้อย่างไร

นี่มันตะเฉยๆ ใจ ฉะนั้น เราถึงบอกว่ามันฟังแล้วมันสะอิดสะเอียน เวลาให้เขาไปหลอก คนนั้นหลอกคนนี้หลอกนะชอบ ก็มลงกราบแล้วบรรลุลุทธิธรรมนั้นนะ ชัยบักกู เก่ง เวลาไปให้คนอื่น หลอก แหม! ซื่นซม พอได้ยินเรือนยอดของเรือนสามหลัง ฟังไม่ได้ มันขัดหู มันรู้ด้วยไม่ได้

พอฟังชานก็วาง รู้แล้วก็วาง พอวางแล้วก็อยากให้เห็นเรือนยอด แล้วเห็นเรือนยอดมัน จะเห็นอย่างไรคะ

เรือนยอดก็เต็นท์ไง กางเต็นท์นะ เรือนยอดเรือนเต็นท์ โอ้โฮ! ถ้าเป็นพระเขาแขวนกลด นะ เรือนยอดก็หลังกลดนั่นไง แบบว่ามันเป็นเรื่องไร้สาระ

ฝึกหัด เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านประพฤติปฏิบัติ เครื่องอยู่ของใจๆ ผูกใจแข็งไว้ ให้อยู่กับที่อยู่กับทางก่อน ผูกใจไว้ ทำความสงบของใจเข้ามา

แล้วทำความสงบของใจก็ทำไม่ได้ ทำความสงบของใจก็ทำไม่เป็น แล้วเวลามันฟังชานก็ ทุกข์ยาก แล้วเห็นเขาประพฤติปฏิบัติ เขาหลอกเขาลวงก็ชอบไปกับเขา ที่ไหนเขาเป็นอุปาทาน หมู เป็นหมูคนละ แหม! มันสบายๆ ไปที่ไหนมันก็สบาย

สบายสิ มันหลอกแตกอยู่นั้นนะ มันมีกิจกรรมทำให้มันสบายอยู่นั้นแหละ ฟังชานก็อยู่นั้น ขวนขวายกันอยู่นั้น จัดพิธีกรรมก็ไม่มีวันสิ้นสุด เริ่มจะปฏิบัติ ว่างนอนหมดแล้ว เวลามันจะ ปฏิบัติมันกำลังหาหมอนหาเสื่อ แต่เวลาเตรียมที่เตรียมทางละแวก อย่างนั้นนะสบายๆ

สบายกิเลสใจ กิเลสมันพาสบาย ชัยบักกู นั่งคุยกันบรรลุลุทธิธรรม

เรือนยอดของเรือนสามหลัง มันอยู่ในพระไตรปิฎก แล้วในพระไตรปิฎก เวลาคุยกัน อนาคตภิกษุเศรษฐิพระโสดาบัน ลูกสาวเป็นพระสภิกาคามี ครูบาอาจารย์เป็นพระสารีบุตร เวลาพระสารีบุตรไปทูลองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กระหนาบเอาเลย

“สารีบุตร เธอสอนตำราอย่างนั้นหรือ ทำไมเธอไม่สอนให้ถึงที่สุด”

สอนแบบตำรา พระอนาคามีนี้ตำราหรือ ตำรามันยังไม่ถึงที่สุดใจ

นี่เวลาพระพุทธเจ้าสนทนารวมกับพระสาวรูปุตร อนาคามีนั้นมันตำทราวม ความโลภ ความโกรธ ความหลง ฐานของเรือนยอดของเรือนสามหลังมันตำทราวม ทำไมไม่สอนถึงเรือนยอด ทำไมไม่สอนถึงอวิชชา ทำไมไม่สอนถึงพญามาร เธอสอนตำทราวมอย่างนั้นทำไม

นี่พระสาวรูปุตรนะ อยู่ในพระไตรปิฎก

เวลาคนที่ประพฤติปฏิบัติแล้ว เวลาไปศึกษา ไปอ่านแล้วมันเข้าใจ

แต่เวลาผู้ที่เรา เรามีกิเลส เรายังประพฤติปฏิบัติไม่เป็น แล้วเราเกิดเป็นชาวพุทธ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราต้องศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ศึกษาธรรม ศึกษาพระไตรปิฎก ศึกษาบาลีไวยากรณ์จบ ๙ ประโยค แล้วไม่รู้เรื่องอะไรเลย ไม่รู้เรื่อง ยืนยัน ยืนยันว่าไม่รู้เรื่อง ถ้ารู้ เขาจะเข้าใจของเขาหมด ถ้ารู้ ใจเขาจะเป็นธรรม ไม่รู้เรื่อง ไม่รู้เรื่อง ทำภavanaไม่เป็น ทำสมาธิไม่เป็น

แต่เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น เวลาท่านฝึกหัดปฏิบัติ ธรรมดาของคนมันก็เกิดความสงสัยเป็นเรื่องธรรมดา เวลาสงสัยขึ้นมา แล้วปฏิบัติไปแล้ว เวลากิเลสมันพลิกมันแพลง มันงนงนะ

เจ้าคุณอุบาลีฯ ไง เจ้าคุณอุบาลีฯ นักปราชญ์ราชบัณฑิตของเมืองไทย เป็นผู้วางรากฐานของการศึกษา นี่เวลาหลวงปู่มั่นท่านปรึษา ท่านปรึษาอย่างนั้น

นักปราชญ์ราชบัณฑิตกับนักปราชญ์ราชบัณฑิตเขาคุยกัน เขาสนทนารวมกัน เขาประพฤติปฏิบัติกัน ระหว่างพระหลวงปู่มั่นกับระหว่างเจ้าคุณอุบาลีฯ นักปราชญ์ด้วยกัน

ไอ้พวกประชาชนไม่รู้เรื่อง ไอ้คนที่สมองไม่ถึง ไร้สาระ เวลาเขาคุยกัน เขาสนทนารวมกัน เขาแก้ไขกัน นั่นนะเวลาเขาเอาจริงเอาจัง เขาเอาจริงเอาจังอย่างนั้น

แหม! อยากจะรู้เรือนยอดของเรือนสามหลัง

ภavanaให้ตาย ตายแล้วก็ไม่รู้ ไร้สาระ

ถ้ามันเป็นสาระความจริง เห็นไหม ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน จิตให้มันสงบระงับ เข้ามาก่อน

ไอ้เรื่อนยอด ช่วงทำยาๆ เราย่ำบ่อย ย่ำบ่อยเพราะว่าให้คนได้รู้จัก

แล้วเราเห็นเลย เราฟังเทศน์อยู่ คู่ย! มันยอดเยี่ยม เรื่อนยอด เอาไปไม้กันต่อ เรื่อนยอด อะไร เพิ่งนึกได้สิ นึกได้เพราะอะไร นึกได้เพราะว่าได้ยินได้ฟังไง แล้วไปจินตนาการ คู่ย! เมื่อก่อนทำไมจินตนาการไม่ได้วะ เพราะมันไม่มีใครสะกิดใจ

นี่ไง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแก้จิตๆ ใจ หลวงปู่มันแก้จิตๆ ใจ ถ้าเขาไม่ได้แก้ เขาไม่ได้ชี้หน้า มึงรู้ไม่ได้หรอก ทั้งๆ ที่มันก็อยู่ในพระไตรปิฎก ๒,๐๐๐ กว่าปีมาแล้ว มันเป็นสาธารณณะนะ พระไตรปิฎกเป็นสมบัติกลาง ธรรมและวินัยเป็นศาสนาของเรา ศาสนาของเรา ครอบคลุมโลกธาตุ ใครๆ ก็ศึกษาได้ ใครๆ ก็ค้นคว้าได้ ถ้ามันไม่รู้จริงไม่เห็นจริง มันไม่มีรสไม่มีชาติ

แต่คนที่เขารู้จริงเขาเห็นจริงของเขาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป นั่นเป็นสัจจะเป็นความจริง มันเป็นธรรมขั้นสุดยอด ขั้นละเอียด

ไอ้เนี่ย แหม! มันพุ่งมันชาน มันทุกข์มันยาก อยากรจะเห็นเรื่อนยอด

อีก ๕๐๐ ชาติ อีก ๕๐๐ ชาติแล้วค่อยมาเห็นนะ สมาธิทำให้เป็นก่อน ปฏิบัติให้มันอยู่ในวงปฏิบัติ ปฏิบัติไปลุ่มๆ ดอนๆ ปฏิบัติไว้ชี้ไม้ ปฏิบัติไว้รอดกัน ปฏิบัติไว้คอยแะะกัน

เรื่อนยอดของเรื่อนสามหลัง เรื่อนยอดของเรื่อนสามหลังมันถึงที่สุดนะ มันสุดยอดของมัน

ฉะนั้น ทำสมาธิให้เป็นก่อนเถอะ ทำความสงบของใจตัวเองให้ได้ แล้วจะเห็นกิเลสมันเห็นอีกอย่างหนึ่ง ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ มันต้องมีเหตุมีผลของมันในการประพฤติปฏิบัติ

ไม่ใช่ขยับก็รู้ คู่ยกันทั้งวันทั้งคืนแล้วบรรลุธรรม มันเป็นเรื่องไร้สาระ เพราะวุฒิภาวะของชาวพุทธมันอ่อนแอขนาดนั้นนะ มันถึงให้ใครๆ ก็มาหลอกได้

ใครๆ ก็บอกว่านับถือพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าเอ็งกับพระพุทธเจ้าข้าคนละองค์แล้วกันแหละ พระพุทธเจ้าของเราให้มีสติให้มีปัญญา ให้อย่าเชื่อใครง่ายๆ กาลามสูตร แม้แต่มันจะไม้ขนาดไหนก็ไม่เชื่อมัน มันจะพูด

ขนาดไหน มันจะขยับขนาดไหนก็ไม่เชื่อมั่น ไม่เชื่อใครทั้งสิ้น เพราะเป็นคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กาลามสูตร ไม่ให้เชื่อ ให้เชื่อในการประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงอันนี้จบ

ถาม : ข้อ ๒๙๙๕. เรื่อง “กายและ”

กราบนมัสการหลวงพ่อก่อน ผมฝึกจินตนาการกายซ้าๆ เป็นขั้นเป็นตอน เน้นเปื่อยละเอียดชัดเจน มีของเสียไหลออกมาจากทวาร กายบวม หนักเปื่อย และได้แตกลงมากองกับพื้น กระดูกกร่อนเหมือนเปลือกไม้ สลายถึงพื้น ส่วนระหว่างวัน ระวังอารมณ์มาก พยายามไม่พูดธรรมะ ไม่ยุ่งกับคนอื่น

คำถาม

๑. ปกติผมพูดโธนำร่องก่อน เพราะการตั้งภาพต้องใช้กำลัง แต่ช่วงนี้พอพิจารณาภาพไป ใจกลับยิ่งสงบลงมั่นคง แต่ภาพไม่ต่อเนื่อง จึงได้ตั้งแต่ปฏิสนธิเป็นก้อนเลือดมาเป็นกายปัจจุบันแล้วเน้นเปื่อย อันนี้ควรปรับปรุงอย่างไรครับ

๒. เคยได้ยินมาว่า ถ้าสัมผัสศพแล้ว เวลาพิจารณาอสุภะจะชินชา ผมล้างป่าช้าบ่อยๆ จะกระทบไหมครับ

๓. การพิจารณาขณลุกฐนแรงเหมือนระเบิดติดต่อกันหลายนาทีก่อนจะสงบ อันนี้ผิดปกติไหมครับ

ตอบ : นี่ไง ถ้ามันจะเริ่มต้น เริ่มต้นด้วยสติปัญญา ถ้าด้วยสติด้วยปัญญา มันมีสติปัญญาวิจฉัย ถ้ามันวิจฉัย สิ่งใดที่เป็นจริงเป็นจังขึ้นมาก็เป็นจริงเป็นจัง สิ่งใดไม่จริงไม่จัง มันก็ผ่านเนืองไป

ไ้เรื่องที่ว่า จะทำแล้วจะบรรลุดุธรรม จะเข้าใจธรรม

ให้มันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาเถอะ ถ้ามันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา มันรู้ของเรา มันชัดเจนในใจของเรา ถ้ามันไม่ชัดเจนในใจของเรา เห็นไหม เพราะเริ่มต้นการปฏิบัติยาก ยากอยู่สองคราว คราวเริ่มต้นนี้แหละ เริ่มต้นกว่าจะจับพลัดจับผลูให้มันสงบระงับเข้ามาตั้งมั่นของมันได้ แล้วตั้ง

มันของมันได้ มันจะผิดมันจะถูก ละ ทำสิ่งใดมันเลอะมันเลือนของมันเป็นธรรมดา ธรรมดา เพราะอะไร

เพราะมันปุณฺณคนหนา มันหนา มันหนาโดยกิเลส มันโทษใครไม่ได้หรอก กิเลสมันเป็นแบบนี้ แล้วมันครอบงำโดยอำนาจของมันโดยข้อเท็จจริง มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์แรก

แล้วเวลาตรัสรู้ธรรมไป มารมันตื่นพราดๆ มันคร่ำครวญนั่นนะ “เจ้าชายสิทธัตถะจะพ้นมือเราไปแล้ว เจ้าชายสิทธัตถะจะพ้นมือเราไปแล้ว”

เราพูดทุกวันเพราะให้เห็นอะไร ให้เห็นว่าใช้กิเลส ใช้ค้นหาความทะยานอยากมันยึดมันถือมัน มันครอบงำทั้งหมด แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เดียวที่ตรัสรู้ไป พญามารมันยังไม่ยอม ร้องให้คร่ำครวญ แล้วมันอยู่ในพระไตรปิฎกเหมือนกัน

รู้ได้อย่างไร

ก็พระพุทธเจ้าสอนไว้ พระพุทธเจ้าเทศน์ไว้ อยู่ในพระไตรปิฎก แล้ววัดวาทุกวัดเขียน ภาพจิตรกรรมฝาผนังเยอะแยะ ตอนที่พระพุทธเจ้าจะชนะมารๆ ว่ามารมันรุนแรงขนาดไหน

แล้วเวลาคร่ำครวญๆ นางตัณหา นางอรดี ลูกสาว ความโลภ ความโกรธ ความหลง ลูกสาวของมาร มันเป็นธรรมชาติฐาน มารมีลูกสาว ๓ คน ลูกสาว ๓ คนก็บอก “พ่อ พ่อไม่ต้องทุกข์ร้อนใจ เดี่ยวพวกอิจฉันจะไปลวงกลับมาเอง”

นี่พระพุทธเจ้าพระองค์เดียวนะ แล้วใช้อย่างเราปุณฺณ เราจะมีวิสาขเหมือน พระพุทธเจ้าใหม่ เราจะมีศรัทธามีความมั่นคงเหมือนพระพุทธเจ้าใหม่

ไร้สาระ

พระพุทธเจ้าสละราชสมบัติมานะ ละภรรยา นางพิมพาไว้ที่ราชวัง สามเณรหุลเกิด แล้วทิ้งหมด แล้วเวลามาปฏิบัติ ๖ ปี นี้ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขยนะ

แล้วอย่างพวกเราปุณฺณคนหนามีอะไร แล้วทำแล้วจะให้เฟี้ยๆ เป็นเหมือน พระพุทธเจ้าหมดเลย นั่งสมาธิแล้วบรรลุธรรม

จิตมันต้องฝึกหัด มันต้องเข้มแข็ง มันมีจุดยืนของมัน

เวลาจุดยืนของมัน เวลาปฏิบัติไป เราก็เอาจริงเอาจังของเรา แล้วเอาจริงเอาจังขึ้นมาแล้ว เวลาผิดพลาดไป สิ่งใดที่ไม่ดีก็ทิ้งๆ เอาไว้ข้างหลัง มุ่งไปข้างหน้า มุ่งไปข้างหน้าแล้วพยายามฝึกหัดของเราขึ้นมาให้ได้

แล้วฝึกหัดขึ้นมาให้ได้ เห็นไหม ใ้ที่ตั้งใจทำๆ ให้มันเป็นสัมมาทิฏฐิ สัมมาทิฏฐิคือความถูกต้องชอบธรรม อะไรที่มันเป็นเรื่องโลกๆ อะไรที่มันเสียเวลา ทิ้งๆ ไปอยู่กับมันทำไม

ถ้าไปอยู่กับมัน นี่ไง วัวใครเข้าคอกมัน อะไรที่เหลวไหลนะชอบ อะไรที่เป็นจริงเป็นจังไม่สน ใ้วัวที่ตีงามเขาอยู่ในร่องในรอยของเขา มันก็ฝึกหัดตั้งแต่ตรงนั้นเข้ามา ถ้าตรงนั้นเข้ามา มันก็เป็นจริงเป็นจังของมันขึ้นมา

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าคำถาม

“๑. ผมพุทโธনার่อง ตั้งภาพขึ้นมาก่อน แล้วพิจารณาภาพนั้นไป ใจกลับมาสงบมันคงแต่ภาพนั้นมันไม่ต่อเนื่อง จึงไล่ตั้งแต่ปฏิสนธิ”

อันนี้ก็ใช้ปัญญาไปเรื่อย ปัญญาอบรมสมาธิก็คือปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าจิตสงบแล้วก็คือมันสงบ จิตสงบแล้วก็คิดอีก ก็พุทโธไป พุทโธไปจนทำงานเป็น

ชาวนาเขาไถนา เขาไถนาในพื้นที่นั้น ที่นาแปลงนั้นนะ ตั้งแต่ปุ่ย่าตายายก็ไถลงตรงนั้น เพราะที่นาของปุ่ย่าตายายให้มา พ่อแม่เราได้รับมรดกนั้นมา ก็ทำนาในที่นาอันนั้น เราเกิดมาพ่อแม่ไถนาแล้วยกที่นาให้เรา เราก็ไถนาที่นา นั้นที่นา นั้นไถนามาชั่ว ๓-๔ อายุคน ก็ยังจะไถนาทำนาต่อเนื่องไป มันก็จะได้โภคภัณฑ์ เกิดข้าวเกิดอาหารขึ้นมาในพื้นที่นั้น

นี่เหมือนกัน จิตใจของเรา เราก็กลับไปพุทโธ เราก็กลับไปพุทโธของเรา

ใ้เรื่องอารมณ์กระทบ ใ้เรื่องความทุกข์ความยาก ใครมันไม่มี แล้วมีมาน้อยแคไหน กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา มันกรรมของสัตว์ สัตว์โลกเป็นไปตามกรรม เป็นไปตามกรรมแล้วก็ไหลไปกับกรรม

นี่สัตว์โลกเป็นไปตามกรรม แต่ไม่ไหลไปกับกรรม เราจะทำคุณงามความดีของเรา เรา
จะตั้งสติของเรา เราจะฝึกหัดของเรา เราจะฝืนของเรา มันต้องทำอย่างนี้ เราจะฝืนของเรา ฝืน
ของเราไป

สิ่งใดที่มันยังไม่เกิด มันก็ยังไม่เกิด ถ้ามันเกิดขึ้นมามันก็ชัดเจนของมัน ถ้าไม่ฝึกฝนก็ไม่
มีสมบัติของเรา ถ้าไม่ปฏิบัติเองมันก็ไม่ใส่ใจจิตใจที่มันจะรู้เอง ถ้าจิตใจมันรู้เองขึ้นมา มันก็เป็น
จริงเป็นจังของมันขึ้นมา เป็นจริงเป็นจังขึ้นมาแค่ไหน นิดหนึ่ง นิดหนึ่ง แล้วก็ฝึกหัดของเราไป
เรื่อย ฝึกหัดของเราไปเรื่อย

สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน ถ้ามันตั้งมั่นแล้ว ตั้งมั่นแล้วมันอยู่ในศีลในธรรม ตั้ง
มั่นแล้วมันอยู่ในวัตรปฏิบัติ เพราะอันนี้ เพราะวัตรปฏิบัตินี้มันทำให้จิตเราตั้งมั่น

ถ้าออกไปข้างนอกมันเหลวไหลหมดนะ ออกไปข้างนอก นี่ไง เวลามาวัด ตัวอยู่วัด
ความคิดอยู่บ้าน นู่นก็ยังไม่ได้ทำ นี่ก็ยังไม่ได้ทำ มันส่งไปนู่น

นี่ก็เหมือนกัน เอาความคิดอยู่กับตัวนี้แหละ อยู่กับเรานี่ แล้วมันจะเป็นอย่างไรให้มัน
เป็นไป

ฉะนั้นว่า ปกติพุทโธ

มันต้องพุทโธอยู่แล้ว พุทโธก็ไม่อยู่ด้วย เพราะพุทโธมันเป็นแก่นามธรรม พุทโธเป็นคำ
ปริกรรม เพราะจิตมันยังไม่เข้ากัน

ถ้าจิตมันเป็นพุทโธเสียเอง เป็นพุทโธเสียเอง จิตมันเป็นพุทโธแล้วพุทโธอยู่กับเรา

ไอ้ที่พุทโธๆ ไอ้เรื่องประชาชนทั่วไปมันเป็นแค่ขยับนะ เพราะถ้ามันเป็นจริงเป็นจัง
ขึ้นมา เดียวมันเหลวไหลหมดนะ สิ่งนี้มันเหลวไหลทั้งนั้นนะ

พอภาวนาไปๆ หนึ่ง มันทุกข์มันยาก มันทุกข์มันยากขึ้นมาแล้วพอมันเป็น ก็คิดว่าไอ้แค่
พยับแดด ไอ้แค่กระทำ มันยังอีกไกล พอยังอีกไกลแล้ว เราตั้งมั่นของเรา เรามีสติปัญญาของ
เรา แล้วเราฝึกหัดของเรา

มัน ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี ก่อนที่เราประพฤติปฏิบัติ ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี คนที่ทุกข์ที่ยาก ที่เราเป็นคติเป็นแบบอย่าง มีพระพุทธเจ้ากับหลวงปู่มั่น พระพุทธเจ้านะ ๖ ปีทุกข์ยากขนาดไหน

เวลาหลวงตาท่านเทศน์ถึงพระพุทธเจ้าที่เป็นกษัตริย์ สถานะของความเป็นกษัตริย์ แล้วออกมาเป็นวณิพก ออกมาเพราะยังไม่มีศาสนา อาหารของกษัตริย์มันละเอียดลิ้มซึ่งขนาดไหน แล้วมาเป็นวณิพก มันได้ข้าว ได้น้ำจากวณิพก ๖ ปี เวลามันทุกข์มันยาก แม้แต่เจ้าชายสิทธัตถะเป็นศาสดาของเรายังเผชิญขนาดนั้น

เวลาเราปฏิบัติ อาจารย์ที่ยึดมั่นเป็นตัวอย่าง มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับหลวงปู่มั่น

เพราะหลวงปู่มั่น เวลาหลวงตาท่านเล่าถึงความทุกข์ความยาก โอ้โฮ! มันซึ่งใจมาก

เวลามันทุกข์มันยาก แล้วเวลาทุกข์ยาก หลวงปู่มั่นท่านบอกว่า ท่านปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ คือท่านปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าเหมือนกัน

นี่เพราะบารมีอย่างนั้นมันเลยคิดเป็นสัมมาทิฐิ คิดด้วยความถูกต้องชอบธรรม ไม่หลงไปกับกระแสสังคม ไม่หลงไหลไปกับกระแสโลก ใครจะยกย่องสรรเสริญขนาดไหน ลมพัดลมเพ คำพูดคนนะไร้สาระ ไร้เสียงติฉินนินทา ไปกับเขาหรือ ไร้สาระ ตัวเราต่างหากมันคงกว่า แล้วพุทโธไปเรื่อย

ไอ้สิ่งที่มันเกิดขึ้น มันมีเลือด มีหนอง มีน้ำเหลืองไหลนั้นนะ

เวลาถ้ามันเป็นจริงเป็นจังนะ เราสู้ได้ ถ้ามันไม่เป็นจริงไม่เป็นจังนะ พุทโธอย่างเดียว พุทโธอย่างเดียว แล้วถ้ามันจับตัวจริงได้ จับตัวจริงได้มันไม่ไหลอย่างนี้ จับตัวจริงได้ ขยับ มันก็มีรสชาติ ขยับ มันก็เต็มตัวของมัน

ไอ้ที่คิดจนตาย คิดจนเหนื่อยหอบ ก็แค่นั้นนะ ก็มันอยู่ที่เปลือก ความคิดข้างนอก

พุทโธ แล้วคิดของเราไป นี่ข้อที่ ๑.

“๒. ผมเคยได้ยินว่า ได้สัมผัสศพแล้ว เวลาพิจารณาอสุภะแล้วมันจะชินชา ผมเคยล้างป่าช้าบ่อยๆ กระทบใหม่ครับ”

กระทบเมื่ออดีตนั้นนะ ตอนนี้เป็นปัจจุบัน

เวลาที่บอก “ได้ยินมาว่าๆ” นั้นพระพุทธเจ้าบอก พระพุทธเจ้าบอกว่า เวลาปัจจุบันนั้น เวลาคนที่ขณะจะพิจารณาสุภะนั้น แล้วถ้าไปชินชากับมันแล้ว มันพิจารณาแล้วมันไม่ ต่อเนื่องกัน

ไฉนมันพิจารณาที่ไหน เห็นก็ยังไม่เคยเห็น เป็นก็ยังไม่เคยเป็น แล้วเวลามันจะเป็น ขึ้นมา เป็นแล้วมันเป็นจริงหรือไม่

การพิจารณากายๆ เวลาพิจารณากายไปแล้วมันไม่ก้าวหน้า เขาก็ไปพิจารณาเวทนา พิจารณาเวทนาไม่ได้แล้วเขาก็พิจารณาจิต พิจารณาจิตแล้วเขาพิจารณาธรรม

เวลาธรรม เห็นไหม การกดขี่ การเอารัดเอาเปรียบ มันเป็นอธรรม ถ้าพิจารณามันเห็น การเอารัดเอาเปรียบ การกดขี่ข่มเหง การทำร้ายกัน นั้นมันเป็นความไม่เป็นธรรม ถ้าจิตสงบ แล้ว มันพิจารณาแล้วมันสังเวช มันสังเวชนะ

พิจารณากายก็ได้ เวทนามันก็ได้ จิตก็ได้ ธรรมก็ได้ มันอยู่ที่มันกระเทือนกิเลสหรือไม่ กระเทือนกิเลส

ถ้ามันไม่กระเทือนกิเลส พิจารณากายๆ

พิจารณากายก็อยู่ในบาตรโง่ โกง่าง ตับปิ้ง พิจารณากาย หอมหวาน พิจารณากาย กิน แล้วสดชื่น

พิจารณามันต้องพิจารณาว่า มันเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ มันได้หรือมันไม่ได้ กายก็ได้ เวทนามันก็ได้ จิตก็ได้ ธรรมก็ได้

เวทนานะ ความสุขความทุกข์ในใจนะ ความสุขความทุกข์ สิ่งกระทบกระเทือนหัวใจ เวทนานั่งทนไหวหรือไม่ เดินแล้วเหนื่อยหอบหรือเปล่า หิวโหยไหม มันพิจารณาได้ทั้งนั้นนะ ถ้า มันพิจารณา ถ้ามันพิจารณา มันตรงกับเชื้อไข มันตรงกับกิเลส มันจะได้ผลของมันเต็มที่

“๓. เวลาพิจารณาไปชนลูกรุนแรง แล้วระเบิดติดต่อกัน”

ชนลุ่มๆ เวลาถ้ามันเป็นชนลุ่ม ถ้ามันระเบิดรุนแรง มันระเบิดแล้วสติแตกไปเลยหรือ

ไอ้ที่มันเป็นโดยข้อเท็จจริงก็เรื่องหนึ่งนะ มันเป็นเรื่องที่ว่ามันจินตนาการก็เรื่องหนึ่งนะ คำว่า “ข้อเท็จจริง” ถ้ามันเป็นอย่างไร มีสติสัมปชัญญะพิจารณาเลย อะไรจะเกิด ดูอะไรจะเกิด ใครเกิดก่อน ใครมีหรือใครไม่มี แล้วโดยจินตนาการ โดยการที่ว่าสัญญาว่ามันหลอกมันหลงร้อยแปด

เรานะ เราฟังมานะ จะพูดไปหรือ มันก็เหมือนกับว่าดูถูกดูแคลน พูดไปแล้วเหยียบย่ำทำลายคนอื่น

เวลาพระมา “มันสว่างโพล่ง สว่างเลย”

สว่าง พระอาทิตย์ก็สว่างกว่ามิ่งอีก มิ่งจะสว่างไม่สว่างมันเรื่องของมิ่ง แล้วมิ่งมาพูดให้กูฟังทำไม แล้วมาพูดให้กูฟังให้กูเออออห่อหมกหรือ มันไร้สาระ สว่างมันก็สว่าง สว่างอะไร

มัคโค ทางอันเอก ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ ความชอบธรรมถึง ๘ องค์ ความรู้ แล้วมันรวมลง มันพิจารณาไปซ้ากันนะ มันพิจารณาแล้วมันไปด้วยกัน มรรคมันเคลื่อนนั้นแหละมันคือปัญญา ทางสายกลางในพระพุทธศาสนา

เอ็งมีอะไร เอ็งแค่สว่าง สว่างมันเกี่ยวอะไรวะ มันใช้สมาธิใหม่ มันใช้ปัญญาใหม่ มันใช้งานใหม่

งานชอบ งานชอบ งานชอบนี้สำคัญที่สุด งานในการทำความสงบของใจก็สัมมาสมาธิ งานในวิปัสสนามันก็เป็นงานในวิปัสสนา งานชอบ งานอะไรชอบหรือไม่ชอบ งานนะ

ไอ้ที่มันจินตนาการไปเรื่อย ไอ้ที่มันเพ้อเจ้อไปเรื่อย นั้นงานอะไรของมิ่งวะ แต่ตัวเองก็ว่านี่พิจารณานะ นี่ใช้ปัญญานะ

เฮ้ย! มิ่งกำลังฝันดิบๆ อยู่นั่น พิจารณาหรือวะ

ถ้ามันพิจารณามันต้องมีสติสิ มันต้องมีสมาธิสิ

มีสติ มีสมาธิ หมายความว่า รู้เห็นสิ่งใด มันสมบุรณ์แบบในสิ่งนั้น

ถ้ามันขาดสติ ลมพัดมา คู้ฮู! ลมพัดมาโลกจะแตก น้ำจะท่วม จะเกิดสงครามโลก คู้ฮู!
 ขนลุกเลย มันตื่นเต้นอะไรไปกับเขา มึงไปจินตนาการว่าจะเกิดสงครามโลกหรือ มันไม่เห็นเกี่ยว
 เลย สงครามโลกเกิดมาสองรอบแล้ว รอบที่สามยังไม่เกิด

ไอนี้มันไปพิจารณาจินตนาการอะไรของมันไป แล้วไอนี้มันเกี่ยวอะไรกับการปฏิบัติ
 ธรรม มันเกี่ยวอะไรกับหัวใจของคน

ถ้ามีสติสัมปชัญญะ คำว่า “มีสติ มีสมาธิ” รู้ก็รู้ว่ารู้ ชัดเจนก็รู้ว่าชัดเจน อะไรชัดเจนไม่
 ชัดเจน

ไอนี้รู้แล้วไหลไปเลย ขนลุกเลย

ขนลุกก็คือขนลุก อ้าว! ลมพัดมานี้ก็หนาว ก็ขนลุก พอเดี๋ยวมันอบอุ่นมันก็หาย

มันมีสติสัมปชัญญะมันก็จบ

ฉะนั้น สิ่งที่มีสติมีสัมปชัญญะของเรา แล้วเราปฏิบัติตามความเป็นจริงของเรา มันต้อง
 ปฏิบัติตามความเป็นจริงนะ เพื่อฝึกหัด

การประพฤติปฏิบัติยากอยู่สองคราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้นนี้ เริ่มต้นมันเป็นความ
 เข้าใจว่าเป็นอย่างนั้นๆ แต่มันไม่เป็น มันไม่เป็นเพราะมันไม่เป็นความจริง

ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา สติก็คือสติ สมาธิก็คือสมาธิ สมาธิคือความสงบร่มเย็น เดี่ยว
 ก็เสื่อมแล้ว

ที่นี้สมาธิ โดยการพิจารณากาย พิจารณาต่างๆ อันนี้เป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันยังไม่
 เป็นขึ้นเป็นอันหรือ ถ้ามันเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมา ถ้ามันรู้มันเห็นของมันตามความเป็นจริง รู้ก็
 รู้ว่ารู้ สมาธิก็รู้ว่าสมาธิ มันฝึกหัดจนรู้ว่าสมาธิเป็นสมาธิ

พอมันรู้ว่าสมาธิเป็นสมาธินะ มันจะบอกว่า เฮ้อ! เมื่อก่อนนี้มึงโง่โง่เลย เพราะมัน
 ไม่ใช่อะไรสักอัน มันเป็นสัญญาอารมณ์ทั้งสิ้น แล้วอารมณ์มันก็พาไปรู้สิ่งนั้นนะ

แล้วไม่เป็นจริงใช่ไหม

จริง มันเป็นจริง นั่นแหละจริงๆ มันก็เป็นแค่นั้นนะ

ถ้ามันพิจารณาไป ปุถุชน กัลยาณชน ปุถุชนคนหนารู้อะไรก็คิดว่าเป็นอย่างนั้นๆ รู้ รู้แล้ว คิดว่าเป็นไง แต่มันไม่เป็น แต่ถ้ามันเป็นนะ ใจที่รู้ๆ นี่จบหมด เออ! สมาธิเป็นแบบนี้ แล้วถ้ามัน ไปเห็นสติปัฏฐาน ๔ ใจที่ว่า จะพิจารณา นั่นอีกเรื่องหนึ่ง

ใจนี้ จะบอกว่าเหมือนหนังเลยนะ ตั้งแต่สร้างหนัง ตั้งแต่กำกับหนัง ตั้งแต่มันเป็นหนัง แล้ววนรอบอยู่อย่างนั้นนะ แล้วยืนยั้นนะ

“แนวทางสติปัฏฐาน ๔ ก็พิจารณาภายใน พิจารณาภายใน ใจโย!”

พิจารณาภายในโดยกิเลสมันสร้างภาพว่าแข็งพิจารณา

แต่ถ้าจิตมันสงบ มันรู้มันสงบของมัน แล้วเวลาจิตสงบมันเห็นกาย เห็นกายอย่างไร

เห็นกาย กว่าจะเห็นกายได้นะ ถ้าเห็นกายได้ เพราะเห็น ถ้าสมาธิไม่มีกำลัง ไหลหรือ หลุดไปเลย ภาพจะหายทันที แล้วถ้าสมาธิ สมาธิถ้ามันเป็น ภาพคงที่ ภาพอยู่อย่างนั้นนะ แล้ว ภาพอะไร

ใจนี้มันเหมารวมไปแนวทางสติปัฏฐาน ๔ ใจ เหมารวมไปว่าเป็นการพิจารณาภายใน แล้ว ภายในก็เป็นอย่างนั้นนะ กิเลสมันยึดเลยนะ เออ! เอ็งคิดได้แค่นั้นนะ แล้วถูกก็ทำอย่างนี้ให้มันดู เรื่อยๆ แล้วมันก็ยังคิดว่านี่เป็นการปฏิบัติอยู่นะ

แต่ถ้าวันไหนนะ จิตมันสงบจริงๆ นะ ถ้าจิตมันสงบจริงๆ เห็นไหม ดุสิต คนทำงานถึงเวลา ทำงานเขาก็ทำของเขา เสร็จงานเขาก็วางงานนั้นก็จบ แต่อย่างนี้อะไรเป็นขึ้นเป็นอัน แม้แต่ ทำงานเขายังทำงาน หยุดงาน

ใจนี้การพิจารณาของเราพิจารณาอย่างไร

ใจที่ว่ามันพิจารณาแล้วมันจะไปเห็นซากศพ เห็นนุ่นเห็นนี่

เห็นอย่างไร เห็นอะไร

ถ้ามันเป็นจริงนะ มันมีผลนะ

แต่นี้พิจารณากายๆ อย่างที่ว่าหลวงปู่เจี๊ยะท่านพูดไง มีสติอยู่กับการพิจารณากาย ๒-๓ ชั่วโมงมันเป็นสมถะ มันเป็นสมถะคือจิตมันจะเป็นสมาธินั่นนะ แล้วถ้าจิตมันอยู่ในกาย ๓-๔ ชั่วโมง มันอยู่ของมันได้โดยที่มันไม่แฉลบออกเลยนะ นั่นแหละจิตมันจะดีขึ้น แล้วก็พิจารณาในกายนั่นนะ ถ้ามันเห็นกายถึงจะเป็นวิปัสสนา คำว่า “วิปัสสนา” นั่นนะมันเห็นกายตามข้อเท็จจริง

แต่เห็นกายเป็นชั่วโมงๆ เห็นแล้วแฉลบออกๆ มันไม่อยู่หรอก ไม่อยู่เพราะอะไร ไม่อยู่เพราะมันเคยตัวไง มันยิ่งใหญ่ไง มันเป็นทาสของพญามารไง

แต่พอสติปัญญาควบคุมมันไม่ให้มันแฉลบ เพราะมันเป็นทาสของพญามาร แล้วเราก็มีสติปัญญากำลังจะฝึกหัดตัวเรานี่ไง กำลังจะฝึกหัดตัวเราให้เป็นอิสระจากพญามารไง ให้อยู่ในการพิจารณา อยู่ในวงกายตั้งแต่ข้อที่ ๑ ข้อที่ ๒ ข้อที่ ๓ ให้เรียงอย่างนั้นได้เป็นชั่วโมงๆ

นั่นนะ จากที่มันเป็นทาสของพญามาร มันโดนควบคุมด้วยความเพียร นี่ความเพียรชอบ แต่ชอบในขั้นของสมถะไง แล้วถ้ามันอยู่ของมันได้ นั่นนะเป็นสมถะ สมถะคือสมาธิ แล้วถ้าสมาธิมันจริงจังแล้ว แล้วถ้ามันเห็นกาย เออ!

ท่านพูดบ่อยๆ เลย ผู้ที่ภาวนาเป็นแล้วข้อเท็จจริง พิจารณากายอย่างนั้น มันถึงจะเริ่มต้นจากการพิจารณากาย

ไฉนพิจารณากายจนมันไหล “พิจารณากายจน ไฉไฮ้! มันเป็นขึ้นเป็นอัน มันเป็นเปลือก”

พิจารณากายแบบนี้มันเป็นสัญญา มันเป็นสิ่งขารมันสร้างมันปรุง มันเป็นสัญญา อารมณ์

ถ้ามันเป็นสัญญาอารมณ์ แล้วว่ามันผิดไหม

ถ้าจะเป็นปัญญาอบรมสมาธิก็ใช้อย่างนี้ พิจารณากาย พิจารณากายเป็นสมถะ ไม่ใช่พิจารณากายเป็นวิปัสสนา พิจารณากายเป็นสมถะ

แล้วถ้าพิจารณากายเป็นสมถะ ถ้าไม่มีหลักไม่มีเกณฑ์ ไหลไปเลย ไหลไปเรื่อย ตรรกะวิบัติ ตรรกะผิด มันก็ผิดไปเรื่อยๆ

ตรรกะมันไม่วิบัติ แล้วเราพิจารณาของเราให้เป็นสมณะ ให้มันเป็นจริงขึ้นมา

ถ้าตรรกะวิบัติ มันไม่มีหลักเกณฑ์ไง ถ้าตรรกะวิบัติ เพราะมันเข้าใจว่าจะเป็นอย่างนั้น ถ้ามันเป็นอย่างนั้น มันจะเป็นของมันไป แล้วก็ไหลของมันไป

ฉะนั้น ถ้าทำอะไรแล้วมันไม่ได้สิ่งใดเป็นขึ้นเป็นอัน วาง พุทโธ เริ่มต้นใหม่ ถ้าเป็น ปัญญาอบรมสมาธิก็พิจารณาให้เป็นขึ้นเป็นอัน เป็นขึ้นเป็นอัน

คำว่า “เป็นขึ้นเป็นอัน” หมายความว่า พิจารณาคำว่า “ปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิ” คำว่า “ปัญญา” มันต้องชัดเจนใช่ไหม ถูกหรือผิด ใช่หรือไม่ใช่ ปัญญาอบรมสมาธิ มันจะบอกเลย สิ่งที่เกิดสมันหลอกนี้มันจอมปลอมทั้งนั้น

เออ! จริงเว้ย เออ! จริง มันเห็นว่าความคิดเราผิด มันเห็นว่าการพิจารณาอยู่นี้มันผิด เพราะมันจอมปลอม มันถึงไม่ใช่ปัญญา แต่ถ้าปัญญามันถูกต้อง เพราะมันจอมปลอม พอมันจอมปลอมมันก็ปล่อยไป

ไฉนนี่มันพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าอยู่นั่นละ พิจารณาอยู่อย่างนี้ แล้วอะไรถูกอะไรผิด อะไรเป็นขึ้นเป็นอัน มันไม่ไปไหนหรอก

ถ้ามันไปไหนมันต้องเริ่มต้นด้วยความถูกต้องชอบธรรม สมาธิก็เป็นสมาธิ แล้วถ้าเป็นสมาธิแล้วมันเป็นของมัน

แล้วที่ว่ามันเคยเก็บศพ เคยอะไร

ไฉนมันอดีต มันเป็นมันติดก็ตั้งแต่รุ่นนะ ปัจจุบันนี้มันติดไม่ติดมันรู้ของมันเอง

แล้วมันจะชนพองสยองเกล้า มันก็เป็นของมัน ลมมากี่หนาวนี้ไง ชนลูกชนพอง

มีสติสัมปชัญญะแล้วฝึกหัดปฏิบัติไป แล้วเอาจริงเอาจังของเราไป แล้วถ้ามันเอาจริงเอาจังมันจะรู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด แล้วถ้าผิด มันก็จะชักนำให้เราผิด ถ้ามันถูก มันก็จะชักนำให้เราเข้าสู่ศีล สมาธิ ปัญญา เข้าสู่มรรคเข้าสู่ผล

การปฏิบัติยาก ยากอยู่สองคราว คราวเริ่มต้นนี้ คราวเริ่มต้นแล้วก็คราวถึงที่สุด แต่คราวเริ่มต้นมันยากมาก แล้วยากอย่างไรมันก็อยู่ที่วาสนาของคนนี่ไง การประพฤติปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม มันถึงเป็นสิ่งที่ยอดเยี่ยม

ที่นี้ยอดเยี่ยม ยอดเยี่ยมแล้วมันประพฤติปฏิบัติยากง่ายอย่างไร กุสลา ฐมา อกุสลา ฐมา เราทำของเรา มา แล้วปัจจุบันนี้เราจะทำของเราให้เป็นศีลธรรม เป็นข้อเท็จจริงของเรา แล้วฝึกหัดเราให้เป็นตามความเป็นจริงอันนั้น เอวัง